

Reactie van een thuisonderwijzende ouder, met vrijstelling voor de kinderen van de leerplicht op grond van artikel 5b van de leerplichtwet

Vraag 4: verwachte effecten en werkbaarheid

Allereerst heb ik ernstig bezwaar tegen het afschaffen van de mogelijkheid om op basis van richtingbezwaar vrijstelling te verkrijgen van de leerplichtwet. Onze motivatie is een richtingsbezwaar tegen de richting van alle scholen in de omgeving. De zorg die uit het wetsvoorstel naar voren komt dat kinderen recht op onderwijs hebben en dat dit bij vrijstelling onvoldoende geborgd is, begrijp ik goed. Daar past een wetswijziging ook bij. Echter, dat betekent niet dat de rechten van ouders om onderwijs naar hun geweten vorm te geven (die immers ook in de rechten van de mens geborgd zijn) daarmee maar geheel vergeten moeten worden. Zeker omdat thuisonderwijs op dit moment naar eer en geweten wordt ingevuld en succesvol gegeven wordt (zie onderzoek Henk Blok). Een goed alternatief zou dus zowel de zorg om het recht op onderwijs van kinderen moeten uitspreken als een bewustzijn van het belang om de keuzes met betrekking tot opvoeding en onderwijs aan de ouder toe te wijzen en daarmee de ouderlijke rechten te waarborgen.

Hierbij passen de punten die ik onder punt 5 zal behandelen: de hbo-eis en de pedagogisch-didactische kennis van de ouder. Dit zijn zeer beperkende (hbo-eis) en bovendien onduidelijk vastgestelde (pedagogisch-didactische kennis) eisen, die de toegang van richtingbezwaarde ouders om onderwijs naar hun geweten vorm te geven onnodig beperken.

Gezien het recht op onderwijs van het kind is het belangrijk dat wettelijk vastgelegd wordt dat de kinderen die vrijgesteld zijn van de leerplicht onderwijs ontvangen. En dat de ouder ervoor verantwoordelijk is dat dit ook daadwerkelijk gebeurt. De huidige keuze van de eisen hieraan is echter wat mij betreft teveel op het schoolsysteem gebouwd.

Het gebruik van het begrip 'onderwijstijd' geeft aan dat men zich onvoldoende bewust is van de eigenheid van thuisonderwijs. Een kind leert lezen door specifiek lees oefeningen te doen en door uitleg van de ouder, maar ook doordat het kind wordt voorgelezen of zelf boeken leest. Waar begint de tijd in het gezin en waar eindigt thuisonderwijs? Deze grens is niet te trekken, dus het begrip is niet bruikbaar. Beter is in onderwerpen te denken: waar wordt aandacht aan besteed en wat zijn de te verwachten resultaten? Hoe de ouders dat vervolgens vormgeven, is aan hen: de inspectie beoordeelt dan of er reële doelen worden gesteld vergeleken met enerzijds de tijd die een kind op school aan onderwijs kan besteden en wat er in die periode geleerd zou kunnen worden en anderzijds het specifieke kind zelf (startsituatie en omstandigheden). Overigens geldt hetzelfde voor de locatie van het onderwijs: juist het feit dat de ouder met de kinderen kan reizen en situationeel onderwijs kan geven (musea, bezoeken, dingen actief meemaken en opzoeken) is een sterke impuls voor goed thuisonderwijs. Waarom dan de beperking tot de thuislocatie?

Ernstig bezwaar valt aan te tekenen tegen de methode om achter de voordeur onderzoek te doen, los nog van bovengenoemd bezwaar dat het gezinshuis lang niet altijd de 'vaste thuisonderwijslocatie' is. De vermenging van gezinssituatie en onderwijs maakt nog niet dat de inspectie zelf thuis moet komen. Onderzoek en beoordeling van de inspectie op basis van onderwijsplannen en gesprek met de lesgevende ouder zou al afdoende moeten zijn, maar ook dat is niet de ideale situatie. De argumentatie dat de onderwijsruimte bezichtigd moet worden weegt niet op tegen de zware inbreuk in de persoonlijke levenssfeer. Algemene onderzoeken op basis van de prestaties van de kinderen (bijvoorbeeld vorm te geven door de thuisonderwijzers in groepsverband bij elkaar te brengen) kan wel inzicht geven in de successen behaald binnen het thuisonderwijs en de aandachtspunten, zodat daar ook in de onderwijsplannen op bijgestuurd kan worden. Inspectie op bijvoorbeeld een overkoepelend keurmerk is daarom beter dan de inspectie op basis van de individuele leerling (wat immers op school ook niet gebeurt). Doordat er nu zo sterk op individueel niveau gekeken wordt, bestaat het risico dat één slechter dan verwacht presterend kind maat wordt voor de eventuele kwaliteit van het onderwijs, terwijl dat normaal gesproken altijd in een totaalplaatje bekeken wordt waarbij er altijd op individuele basis verrassingen zijn.

Te verwachten valt dat veel ouders met oprecht richtingbezwaar, die door de wetgeving gedwongen worden (ook al vanwege de zeer beperkte overgangsregeling) thuisonderwijs op te geven in ernstige gewetensnood komen. Dat is onwenselijk en past niet bij betrouwbaar bestuur. Op zijn minst zouden ouders bij de huidige vorm van de wet de gelegenheid moeten hebben alsnog een hbo-diploma te halen, dus is een overgangsperiode van zeker 8 jaar (afhankelijk van welke stappen de lesgevende ouder zou moeten zetten) gewenst.

Wij geven zelf een deel van het onderwijs in het Engels, omdat we onze kinderen goed willen voorbereiden op vervolgonderwijs waar veel in het Engels plaatsvindt. Dit wetsvoorstel laat daar geen ruimte voor, terwijl er ook veel scholen zijn waar Engelstalig materiaal gebruikt wordt. Dat kan beter door de taaleis voor het onderwijs als geheel los te laten: de kerndoelen garanderen immers al dat het kind Nederlands leert.

Vraag 5: aantoonbare pedagogisch-didactische kennis

In onze individuele situatie verwacht ik op dit vlak weinig problemen. Ik heb zelf een universitaire opleiding, mijn vrouw HBO. Ik ben leraar geweest en heb 7 jaar ervaring in het begeleiden van uitvallers op de scholen (zowel vakinhoudelijke begeleiding als begeleiding rond studievaardigheden). Voor de groep thuisonderwijzende ouders als geheel vind ik het onvoldoende uitgewerkt. Het lost bovendien geen bestaand probleem op.

In de toelichting wordt verwezen naar het onderzoek van Kunzman & Gaither waarin een verband wordt gelegd tussen opleiding van de ouder en kwaliteit van het onderwijs, met name als dit onderwijs een langere tijd voortduurt. Daarbij moet opgemerkt worden dat de data zeer beperkt is, het onderzoek in de kinderschoenen staat en bovendien dat de grootste groep onderzochte ouders gemiddeld slechts 13 jaar onderwijs genoten had (en dat heeft uiteraard impact). Dat is een smalle basis om een hbo-eis op te bouwen. Bovendien doet het geen recht aan ouders die zich op latere leeftijd hebben bekwaamd door andere opleidingen te volgen of die hun opleiding niet hebben afgerond (maar wel het bijbehorende niveau hebben). Kennis kan tegenwoordig bovendien op zoveel andere wijzen verkregen worden (neem het vele videomateriaal op youtube, particuliere instituten, informatie op internet, de openbare bibliotheek, etc etc), dat de begeleider een heel andere rol heeft: beoordelen van informatie en wijzen van richting bij het zoeken ervan. Deze eis kan het beste vervallen.

Het voorstel richt zich op het recht van kind op goed onderwijs. In de praktijk is thuisonderwijs goed onderwijs, blijkens alle onderzoeken (neem bijvoorbeeld het onderzoek van Henk Blok - maar ook het onderzoek (naar onderzoeken van anderen) van Kunzman & Gaither dat door de toelichting wordt aangehaald biedt hier voldoende aanknopingspunten voor). Het is dus niet vreemd als de overheid stelt dat een kind onderwijs dient te krijgen. De pedagogisch-didactische kennis blijkt daarbij echter niet maatgevend voor kwaliteit. Ook in het schoolonderwijs is vakinhoudelijke kennis alleen het startpunt: het gaat om de technieken en persoonlijkheid waarmee een goede relatie met de klas (in alle diversiteit van leerlingen) opgebouwd kan worden: dat bepaalt de effectiviteit van de overdracht van die vakkennis. Qua relatie met de leerling heeft de ouder een enorme voorsprong op de docent, die voldoende basis biedt voor goed onderwijs. Die relatie borgt ook dat de ouder een eventuele pedagogisch-didactische lacune zelf zal aanvullen. Door een deel van het onderwijs uit te besteden, door contact met mede-thuisonderwijzers of door zelf nieuwe kennis op te doen. De ouder wil immers goed onderwijs voor het kind. Om een kind te leren denken, moet de ouder vragen kunnen stellen en kunnen ze samen op zoek naar antwoorden. Dat past ook bij de vaardigheden die in deze tijd van jongvolwassenen gevraagd worden: om informatie te vinden en te beoordelen. Kortom: met het stellen van de eis dat onderwijs aan het kind gegeven moet worden zoals het wetsvoorstel dat uitwerkt, is de kwaliteit van onderwijs meer geborgd dan door deze eisen aan de ouder zelf te stellen.

Om de pedagogisch-didactische kennis te borgen, mocht dit zo in het voorstel blijven staan, is de beste route om in de onderlinge verbanden van thuisonderwijzers cursussen en bijeenkomsten te organiseren die kennisdeling bevorderen. Bewijzen van deelname aan deze bijeenkomsten zouden voor de individuele ouder kunnen volstaan: de overkoepelende bijeenkomst zou door de inspectie beoordeeld kunnen worden. Bovendien zou het presteren van oudere kinderen (als bijvoorbeeld reeds een diploma is behaald) mee kunnen wegen.

Ernstigste bezwaar blijft echter, zoals eerder ook al genoemd, dat hiermee een bekwaamheidseis boven de vrijheid van godsdienst wordt gesteld. Daarmee worden de rechten van ouders ernstig aangetast, terwijl de reden ervan onvoldoende duidelijk is (er is onvoldoende aangetoond dat de kwaliteit van het huidige thuisonderwijs in Nederland tekortschiet).

Algemeen

- De wet stelt dat de mogelijkheid tot het geven van onderwijs op andere locaties dan school zal worden verruimd (zie de kop). De uitwerking zorgt echter voor de thuisonderwijzende ouder voor een beperking. Daarmee worden de richtingsbezwaren van de ouders met voeten

getreden. De onderwijsraad stelt dat er misbruik wordt gemaakt van de huidige regeling en dat is ernstig. Echter, er zijn ook ouders die naar eer en geweten zich op artikel 5b beroepen – hun rechten zouden zoals bij elke andere wet niet moeten vervallen omdat een ander zich misdraagt. Het is niet duidelijk waarom de eisen gelijk aan de start zo zwaar worden ingestoken, terwijl de wet al een belangrijke stap maakt door toezicht toe te voegen en thuisonderwijs verplicht te stellen.

- In de wet zit een fout. Er komt tweemaal een artikel 15a terecht in de LPW, wat voor onduidelijkheid in de verwijzingen zorgt. Onder punt 3 wordt een artikel 15a ingevoegd over langdurig verblijf. Tegelijk wordt na artikel 15 een paragraaf 3a ingevoegd met opnieuw een artikel 15a, over alternatief voor schoolonderwijs. Dit moet aangepast worden.
- De herstelperiode waarin de ouder een eventuele misser in het onderwijsplan bij kan stellen wordt wel in de toelichting genoemd, niet in de wet. Dat zou in de wet zelf moeten staan, met een welomschreven mogelijkheid tot beroep.
- Artikel 15d punt d mist een woord: ‘a tot en b’ moet ‘a en b’ zijn.
- In artikel 15e lid 2 wordt gesproken over thuisonderwijs aan niet meer dan 6 jongeren tegelijkertijd. Toelichting is vereist of dit gelezen dient te worden als ‘in hetzelfde uur’ of ‘gedurende dezelfde periode’.
- De eisen aan het onderwijsplan zijn onvoldoende duidelijk.